Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
M. CAMPOSA SÁNCHEZA-BORDONY
przedstawiona w dniu 3 października 2018 r.[1]

Sprawa C-572/17

Riksåklagaren
przeciwko
Imranowi Syedowi

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Högsta domstolen (sąd najwyższy, Szwecja)]

Odesłanie prejudycjalne – Prawo autorskie i prawa pokrewne – Społeczeństwo informacyjne – Prawo do rozpowszechniania – Naruszenie – Ubrania opatrzone oznaczeniami identycznymi z zarejestrowanymi unijnymi znakami towarowymi lub do nich podobnymi – Składowanie w celach handlowych – Magazyn oddzielony od sklepu

1. Högsta domstolen (sąd najwyższy, Szwecja) rozpatruje środek odwoławczy wniesiony od wydanego przez sąd drugiej instancji wyroku, którym skazano sprzedawcę za sprzedaż w jego sklepie i przechowywanie w jego magazynach – jednym przylegającym do sklepu i innym położonym na przedmieściach Sztokholmu – pewnej liczby wyrobów włókienniczych, które bez zezwolenia podmiotów praw autorskich obejmowały chronione prawem autorskim wizerunki i motywy związane z muzyką rockową.

2. Wątpliwość, którą sąd odsyłający przedstawia Trybunałowi Sprawiedliwości, odnosi się do granic jednego z praw autorskich, mianowicie prawa do zezwalania na publiczne rozpowszechnianie utworu lub jego kopii albo zabraniania tego rozpowszechniania, kwestii, którą reguluje dyrektywa 2001/29/WE[2]. W szczególności sąd ten pragnie się dowiedzieć, czy prawo to obejmuje, oprócz towarów sprzedanych, towary znajdujące się w magazynie – i w jakim zakresie.

I. Ramy prawne

A. Prawo międzynarodowe

3. Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) o prawie autorskim, sporządzony w Genewie w dniu 20 grudnia 1996 r. (zwany dalej „TPA"), został zatwierdzony w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2000/278/WE z dnia 16 marca 2000 r.[3].

1 Język oryginału: hiszpański.

2 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10).

3 Dz.U. 2000, L 89, s. 6.

4. Artykuł 6 stanowi:

„1. Autorom utworów literackich i artystycznych przysługuje wyłączne prawo zezwalania na publiczne udostępnianie oryginału i zwielokrotnionych egzemplarzy utworów drogą sprzedaży lub innej formy przeniesienia własności.

2. Niniejszy traktat nie ogranicza swobody Umawiających się Stron określenia ewentualnych warunków, w których następuje wyczerpanie prawa, o którym mowa w ustępie 1, po dokonanej za zezwoleniem autora pierwszej sprzedaży lub innej form[ie] przeniesienia własności oryginału lub zwielokrotnionego egzemplarza utworu".

B. Przepisy prawa unijnego. Dyrektywa 2001/29[4]

5. Zgodnie z motywem 9 wymienionej dyrektywy:

„Wszelka harmonizacja praw autorskich i pokrewnych opiera się na wysokim poziomie ochrony, odkąd [ponieważ] prawa te mają zasadnicze znaczenie dla twórczości intelektualnej […]".

6. Motyw 11 tej dyrektywy stanowi:

„Skuteczny i ścisły system ochrony praw autorskich i pokrewnych jest jednym z głównych sposobów zapewniających powstawanie twórczości kulturalnej w Europie i uzyskanie niezbędnych środków oraz zachowanie niezależności i godności dla twórców i artystów wykonawców".

7. Zgodnie z motywem 28 tejże dyrektywy:

„Ochrona prawa autorskiego na mocy niniejszej dyrektywy obejmuje wyłączne prawo do kontrolowania dystrybucji utworu w postaci materialnego nośnika. Pierwsza sprzedaż na obszarze Wspólnoty oryginału utworu lub jego kopii przez podmiot praw autorskich lub za jego zezwoleniem wyczerpuje całkowicie prawo do kontrolowania odsprzedaży tego przedmiotu na obszarze Wspólnoty. Prawo to nie powinno zostać wyczerpane w wyniku sprzedaży oryginału lub jego kopii poza obszarem Wspólnoty przez podmiot praw autorskich lub za jego zezwoleniem […]".

8. Artykuł 4 stanowi:

„1. Państwa członkowskie powinny przewidzieć dla autorów wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniania jakiejkolwiek formy publicznego rozpowszechniania oryginału swoich utworów lub ich kopii w drodze sprzedaży lub w inny sposób.

2. Prawo do rozpowszechniania na obszarze Wspólnoty oryginału lub kopii danego utworu wyczerpuje się tylko w przypadku pierwszej sprzedaży danego przedmiotu lub innego przeniesienia własności na obszarze Wspólnoty przez podmiot praw autorskich lub za jego zezwoleniem".

4 Zbliżenie porządków prawnych państw członkowskich w dziedzinie własności intelektualnej zostało dokonane głównie za sprawą dyrektywy Rady 93/98/EWG z dnia 29 października 1993 r. w sprawie harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.U. 1993, L 290, s. 9), następnie zmienionej i uchylonej dyrektywą 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2006, L 372, s. 12), która kodyfikuje poprzednie wersje. Jedna z tych zmian miała na celu uregulowanie ochrony praw autorskich i praw pokrewnych w tzw. społeczeństwie informacyjnym za pomocą dyrektywy 2001/29.

C. Prawo krajowe. Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk[5]

9. Zgodnie z § 2 wymienionej ustawy „środek" naruszający prawo autorskie może polegać między innymi na wykorzystaniu utworu bez zgody autora poprzez publiczne udostępnienie, w szczególności gdy egzemplarze utworu są oferowane do sprzedaży, na wynajem bądź do wypożyczenia lub gdy w jakikolwiek inny sposób są one publicznie rozpowszechniane (§ 2 akapit trzeci pkt 4 tej ustawy).

10. Zgodnie z § 53 ustawy o własności intelektualnej każda osoba, która umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa podejmuje mające wpływ na utwór literacki lub artystyczny „środki" naruszające określone w rozdziałach 1 i 2 wspomnianej ustawy prawo autorskie do tego utworu, podlega karze grzywny lub karze pozbawienia wolności do dwóch lat.

II. Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu, pytania prejudycjalne oraz postępowanie przed Trybunałem

A. Stan faktyczny

11. Imran Syed prowadził sklep w dzielnicy Sztokholmu Gamla Stan, w którym sprzedawał między innymi ubrania i akcesoria z motywami związanymi z muzyką rockową. Były to egzemplarze pirackie, naruszające prawa do znaków towarowych i własność intelektualną odpowiednich podmiotów tych praw. Towary znajdowały się nie tylko w sklepie, ale także w przylegającym do niego magazynie oraz w innym magazynie położonym w dzielnicy Bandhagen, w południowej części Sztokholmu.

12. Oskarżony w postępowaniu karnym o naruszenia prawa do znaków towarowych i ustawy o własności intelektualnej, I. Syed oświadczył przed tingsrätt (sądem pierwszej instancji, Szwecja), że asortyment sklepu był regularnie uzupełniany towarami pochodzącymi z obu magazynów.

13. Według Riksåklagaren (szwedzki prokurator generalny) dokonane naruszenie miało dwojaki charakter:

– Z jednej strony oskarżony naruszył prawo do znaków towarowych poprzez bezprawne wykorzystanie w ramach swojej działalności gospodarczej z zakresu sprzedaży ubrań i akcesoriów oznaczeń identycznych z pewnymi zarejestrowanymi unijnymi znakami towarowymi lub do nich podobnymi. Naruszenie zostało popełnione poprzez przywóz towarów do Szwecji, oferowanie ich do sprzedaży w sklepie oraz przechowywanie w celach handlowych zarówno w sklepie, jak i w przylegającym do niego magazynie oraz w składzie w Bandhagen[6].

– Z drugiej strony oskarżony naruszył także prawa autorskie poprzez publiczne udostępnianie w sposób bezprawny ubrań i artykułów z wizerunkami chronionymi prawem własności intelektualnej przysługującym podmiotom tego prawa. Naruszenie polegało na oferowaniu towarów do sprzedaży lub poprzez publiczne rozpowszechnianie w jakikolwiek inny sposób w jego sklepie, w przynależącym do niego magazynie oraz w magazynie w Bandhagen. Posiłkowo zarzucono mu usiłowanie lub przygotowanie się do naruszenia ustawy o własności intelektualnej.

5 Ustawa (1960:729) w sprawie własności literackiej i artystycznej (zwanej dalej „ustawą o własności intelektualnej"), która transponowała dyrektywę 2001/29 do prawa szwedzkiego.

6 Naruszenie prawa do znaków towarowych nie jest przedmiotem niniejszego odesłania prejudycjalnego.

14. Tingsrätten (sąd pierwszej instancji) skazał I. Syeda za naruszenie prawa do znaków towarowych w odniesieniu do wszystkich znalezionych towarów. Skazał go także za naruszenie ustawy o własności intelektualnej w odniesieniu do towarów wystawionych w sklepie i identycznych z nimi towarów, które znajdowały się w magazynach (599 sztuk). W wyroku sąd ów wymierzył karę pozbawienia wolności w zawieszeniu i grzywnę w wysokości 80 stawek dziennych.

15. Sąd ten wskazał, że oferta sprzedaży I. Syeda nie ograniczała się do artykułów, które znajdowały się w sklepie, lecz obejmowała identyczne towary składowane w obu magazynach. Jednakże w odniesieniu do towarów, które znajdowały się wyłącznie w magazynach, a które nie odpowiadały towarom ze sklepu, sąd uniewinnił I. Syeda, uznawszy, że nie wprowadził on ich do sprzedaży ani nie doszło do usiłowania lub przygotowania przez niego naruszenia ustawy o własności intelektualnej.

16. W następstwie zaskarżenia tego wyroku Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (sąd apelacyjny w Sztokholmie, izba patentowo-handlowa, Szwecja) uwzględnił w części wniesioną przez I. Syeda apelację, uniewinniając go z zarzutu naruszenia ustawy o własności intelektualnej w odniesieniu do składowanych w obu magazynach towarów, które były identyczne z towarami sprzedawanymi w sklepie.

17. Sąd apelacyjny ocenił, że choć I. Syed składował artykuły w celu ich sprzedaży, to nie zaoferował ich do sprzedaży ani w jakikolwiek inny sposób nie rozpowszechniał publicznie, i zanegował, by posiadanie towarów w magazynach stanowiło usiłowanie lub przygotowanie tego przestępstwa. Z tego względu uznał on, że I. Syed był odpowiedzialny jedynie za naruszenie ustawy o własności intelektualnej w odniesieniu do ubrań znajdujących się w sklepie. W rezultacie skazał go na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu i obniżył grzywnę do 60 stawek dziennych.

18. Prokurator generalny, nie zgadzając się z wyrokiem sądu apelacyjnego, zaskarżył go do Högsta domstolen (sądu najwyższego). Według niego powinno się uznawać, że oferta sprzedaży towarów w sklepie obejmuje również możliwość zakupu identycznych towarów przechowywanych w magazynach. Wniósł zatem o skazanie I. Syeda za naruszenie ustawy o własności intelektualnej także w odniesieniu do 599 znalezionych w magazynach sztuk towaru, które były identyczne z wystawionymi w sklepie. Posiłkowo wniósł on o skazanie oskarżonego za usiłowanie dokonania takiego naruszenia, chociaż już nie zarzucał mu przygotowania popełnienia przestępstwa.

19. Imran Syed sprzeciwił się środkowi odwoławczemu, utrzymując, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości naruszenie prawa do rozpowszechniania w drodze oferty sprzedaży wymaga podjęcia aktywnego działania skierowanego do ogółu odbiorców w celu przekazania każdego konkretnego artykułu. Twierdzenie, że zakup i składowanie towarów mogą stanowić takie działanie, jest zbyt szeroką interpretacją pojęcia rozpowszechniania, niezgodną z zasadą legalności.

20. Zdaniem Högsta domstolen (sądu najwyższego) w toku postępowania legislacyjnego dotyczącego transpozycji dyrektywy 2001/29 do prawa krajowego rząd wskazał, że działanie nie musi być ukończone, aby zostało objęte zakresem uregulowanego w art. 4 ust. 1 tej dyrektywy prawa do rozpowszechniania. Wystarczy przykładowo, aby egzemplarz był oferowany do sprzedaży za pomocą jakiegoś środka marketingowego. Sąd ten dodaje, że ani ustawa o własności intelektualnej, ani dyrektywa 2001/29 nie zabraniają wyraźnie składowania utworów chronionych w celu ich sprzedaży[7].

7 Sąd odsyłający powołuje się na § 10 rozdziału 1 varumärkeslag (2010: 1877) [szwedzkiej ustawy (2010:1877) o znakach towarowych] i art. 9 ust. 3 lit. b) rozporządzenia Rady (WE) nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 2009, L 78, s. 1), zastąpionego w międzyczasie rozporządzeniem (UE) 2017/1001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 kwietnia 2017 r. w sprawie znaku towarowego Unii Europejskiej (Dz.U. 2017, L 154, s. 1).

21. Z wyroku Dimensione Direct Sales i Labianca [8] wynika zdaniem sądu odsyłającego, że może dojść do naruszenia określonego w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29 wyłącznego prawa autora, gdy dana osoba podejmuje środki lub czynności, które poprzedzają zawarcie umowy sprzedaży, na przykład oferując chronione towary do sprzedaży. Jednakże nasuwa się pytanie, czy można uważać, że osoba, która przechowuje w magazynie chronione towary, oferuje je do sprzedaży, w razie gdy sprzedaje towary identyczne w należącym do niej sklepie.

B. Pytania prejudycjalne

22. W tych okolicznościach Högsta domstolen (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy sytuacja, gdy towary z chronionym motywem są niezgodnie z prawem oferowane do sprzedaży w sklepie może oznaczać naruszenie wyłącznego prawa autorskiego do rozpowszechniania na podstawie art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29 w odniesieniu nawet do towarów z podobnym motywem, które są przechowywane w magazynie przez osobę oferującą te towary na sprzedaż?

2) Czy ma znaczenie to, że towary znajdują się w magazynie połączonym ze sklepem lub w innym miejscu?”.

C. Postępowanie przed Trybunałem

23. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wpłynął do sekretariatu Trybunału Sprawiedliwości w dniu 28 września 2017 r., a uwagi na piśmie przedstawili wyłącznie prokuratur generalny i Komisja. Nie uznano za niezbędne przeprowadzenia rozprawy.

III. Zwięzłe przedstawienie uwag stron

24. Według prokuratora generalnego, który potwierdza swoje stanowisko wyrażone przed sądem odsyłającym, należy wziąć pod uwagę konsekwencje, jakie dla stosowania dyrektywy 2004/48/WE mogłaby wywołać zbyt ścisła wykładnia prawa do rozpowszechniania [9]. Twierdzi on, że środki procesowe i sankcje przewidziane w tym instrumencie zakładają dokonanie naruszenia lub jego bliską realizację.

25. Prokurator generalny uważa, że jeżeli sprzedawca składuje w swoich lokalach towary opatrzone motywami chronionymi prawem autorskim, dąży do osiągnięcia korzyści gospodarczej lub handlowej [10]. Oferowanie towarów w sklepie ma na celu zachęcenie konsumentów do nabycia także identycznych produktów składowanych w magazynie. Każda inna interpretacja byłaby zdaniem prokuratora generalnego nie do pogodzenia z założeniami wyroku Dimensione Direct Sales i nie gwarantowałaby wysokiego, skutecznego i rygorystycznego poziomu ochrony [11].

8 Wyrok z dnia 13 maja 2015 r. (C-516/13, EU:C:2015:315), zwany dalej „wyrokiem Dimensione Direct Sales”.

9 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. 2004, L 157, s. 45).

10 Przytacza dosłownie fragment komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Wytycznych dotyczących niektórych aspektów dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej [Bruksela, 29.11.2017, COM(2017) 708 final, s. 9], w którym stwierdzono: „Z powyższego wynika, że w ocenie Komisji pojęcie skali handlowej, pojawiające się w różnych przepisach dyrektywy w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, nie powinno być rozumiane jedynie w ujęciu ilościowym; zamiast tego należy również uwzględnić pewne elementy jakościowe, takie jak to, czy dane działanie jest prowadzone normalnie dla korzyści gospodarczej lub handlowej”.

11 Odnosi się do wyroku z dnia 17 kwietnia 2008 r., Peek & Cloppenburg (C-456/06, EU:C:2008:232, pkt 37).

26. Proponuje on zatem, aby na pytania prejudycjalne odpowiedzieć w ten sposób, że rozpatrywane w tym sporze towary naruszają przysługujące autorowi wyłączne prawo do rozpowszechniania określone w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29, przy czym jest bez znaczenia, czy są one składowane w pomieszczeniu przylegającym do sklepu, czy w innym oddalonym pomieszczeniu.

27. Komisja proponuje rozpoczęcie analizy pytań od wyroku Dimensione Direct Sales, w szczególności od zasad, które przyznają podmiotowi prawa autorskiego uprawnienie do zabraniania wszelkich form rozpowszechniania towarów obejmujących jego utwór oraz od pojęcia rozpowszechniania jako autonomicznego pojęcia prawa Unii [12]. Pojęciem tym mogłyby zostać objęte zarówno umowa sprzedaży i wydanie klientowi nabytego przedmiotu, jak i inne czynności poprzedzające zawarcie umowy [13], w tym działania reklamowe [14].

28. Wywodzi ona z tych założeń, że towary składowane w pomieszczeniach innych niż sklep naruszają przysługujące podmiotowi prawa autorskiego uprawnienie do rozpowszechniania, jeśli zostanie wykazane, iż są one oferowane do sprzedaży lub są przedmiotem reklamy skierowanej do konsumentów. Jednakże twierdzenie to nie stanowi w rzeczywistości odpowiedzi na pytania sądu odsyłającego, ponieważ jego wątpliwość dotyczy tego, czy towary składowane w magazynie można potraktować tak samo jak towary faktycznie oferowane w sklepie, niezależnie od tego, czy są one sprzedawane lub reklamowane.

29. Komisja nie uważa, by takie jednakowe traktowanie było możliwe, gdyż wymagałoby to przyjęcia a priori założenia co do handlowego przeznaczenia towarów w magazynach na podstawie samej okoliczności, że odbiorcom zostały sprzedane inne podobne towary. W konsekwencji należy sprawdzić, jaki jest zamiar zainteresowanego w odniesieniu do tych towarów z handlowego punktu widzenia.

30. W tym względzie Komisja proponuje zestaw kryteriów służących potwierdzeniu handlowego przeznaczenia towarów: a) identyczność danych towarów z innymi, chronionymi prawem autorskim towarami wystawianymi do sprzedaży w sklepie; b) fizyczne, finansowe lub administracyjne powiązanie między magazynem a sklepem; oraz c) regularne zaopatrywanie sklepu towarami pochodzącymi z magazynu.

IV. Analiza

A. Uwaga wstępna

31. Pytania prejudycjalne zostały podniesione w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko I. Syedowi, co wymaga ode mnie wstępnego wyjaśnienia. Szwedzki ustawodawca zdecydował się na penalizację w § 53 ustawy o własności intelektualnej naruszenia prawa własności intelektualnej do utworu artystycznego lub literackiego, poprzez odniesienie do innych przepisów tej ustawy. Nie odniósł się wprost, przynajmniej w jej dosłownym brzmieniu, do dyrektywy 2001/29.

32. Prawodawca Unii nie skorzystał zaś w tym zakresie z możliwości określenia przestępstw lub zbliżania lub harmonizacji przepisów prawa karnego państw członkowskich (art. 83 ust. 1 i 2 TFUE). W braku takiego ustawodawstwa Trybunał może udzielić sądowi odsyłającemu stosownej wykładni dyrektywy 2001/29, ale nie może pośredniczyć w sporze dotyczącym karnych aspektów prawa jednego z państw członkowskich, gdyż – powtórzę – brak jest zharmonizowanych przepisów w tej dziedzinie.

12 Wyrok Dimensione Direct Sales, pkt 21, 22.

13 Wyrok Dimensione Direct Sales, pkt 25, 26.

14 Wyrok Dimensione Direct Sales, pkt 29–32.

33. Dyrektywa 2004/48 ustanawia jedynie „środki cywilne i administracyjne, procedury oraz środki naprawcze" (art. 16) służące ochronie praw własności intelektualnej. Choć stwierdza ona, że „we właściwych przypadkach środkami zapewniającymi stosowanie prawa własności intelektualnej są sankcje karne" [15], sankcje te nie są objęte jej zakresem stosowania. Ponadto art. 2 ust. 3 lit. c) stanowi, że „[n]iniejsza dyrektywa nie wpływa na […] wszelkie przepisy krajowe w państwach członkowskich odnoszące się do postępowania karnego lub kar za naruszanie praw własności intelektualnej".

34. Przed sądem odsyłającym I. Syed wyraził obawę, że stosując odesłanie prawa karnego do prawa cywilnego w celu określenia znamion typu czynu zabronionego, Trybunał dokonuje zbyt szerokiej wykładni pojęcia „rozpowszechniania", obejmując nim towary składowane, ale jeszcze niesprzedane, w sprzeczności z zasadą określoności opisu znamion typów przestępstw.

35. Nie uważam, by argument ten mógł zostać przyjęty. Trybunał musi dokonywać wykładni art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29 bez względu na konsekwencje, jakie sąd odsyłający może wywieść z punktu widzenia szwedzkiego prawa karnego [16]. Wykładnia ta ogranicza się do badania zakresu ochrony przysługującego autorowi prawa do zabraniania rozpowszechniania jego dzieł lub zezwalania na to rozpowszechnienie. Jeśli zgodnie z prawem szwedzkim dokonanie naruszenia tego prawa wystarcza do tego, by zostać pociągniętym do odpowiedzialności karnej, to nie wynika to ani z dyrektywy 2001/29, ani z wykładni nadanej jej przez Trybunał Sprawiedliwości.

36. Uwaga I. Syeda zasadza się w rzeczywistości na krytyce sposobu sformułowania znamion typu czynu zabronionego przewidzianego w § 53 ustawy o własności intelektualnej. Przedmiotem tej krytyki jest ewentualne pogwałcenie zasad legalności i pewności prawa z uwagi na to, że przepis ten jakoby nie respektuje nakazu określoności dotyczącego norm karnych.

37. Zarzut ten – powtarzam – mieści się poza zakresem niniejszego postępowania prejudycjalnego i z tego względu nie podlega uwzględnieniu. Trybunał będzie musiał ograniczyć się w ramach dialogu prejudycjalnego prowadzonego z sądami krajowymi do udzielenia sądowi odsyłającemu wykładni prawa do rozpowszechniania w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29.

B. W przedmiocie pytań prejudycjalnych

38. Z wywodów przedstawionych w postanowieniu odsyłającym wynika, że I. Syed zajmuje się sprzedażą towarów opatrzonych reprodukcjami utworów chronionych prawami autorskimi bez zezwolenia podmiotów tych praw. Aby wyraźniej uściślić, do jakich okoliczności odnoszą się wątpliwości sądu odsyłającego, konieczne jest wyjaśnienie, że:

– część towarów pirackich była oferowana do sprzedaży w sklepie I. Syeda, skazanego w pierwszej i drugiej instancji za ten czyn, w odniesieniu do którego sąd odsyłający nie żywi żadnych wątpliwości;

– inna część tych towarów (konkretnie 599 sztuk ubrań identycznych z wystawionymi w sklepie) znajdowała się w magazynach I. Syeda;

– pozostałe towary pirackie także znajdowały się w magazynach, ale nie były oferowane do sprzedaży ani nie były identyczne z ubraniami wystawionymi w sklepie.

15 Motyw 28.

16 W kilku wyrokach Trybunału, do których odniosę się później, udzielono wykładni tej dyrektywy w odpowiedzi na odesłania prejudycjalne przedstawione właśnie w ramach postępowań karnych.

39. Sąd odsyłający zastanawia się zaś, czy prawo do rozpowszechniania obejmuje drugą kategorię rzeczy, to znaczy te ubrania, które będąc opatrzone tymi samymi „chronionymi motywami" co ubrania sprzedawane w sklepie, są składowane w innych pomieszczeniach. Ponadto on pragnie ustalić, czy mniejsze lub większe oddalenie magazynów (z których jeden przylega do sklepu, a drugi mieści się na południowych przedmieściach Sztokholmu) ma jakikolwiek wpływ na odpowiedź.

40. Wątpliwości sądu odsyłającego można lepiej zrozumieć na podstawie przeglądu dotychczasowego orzecznictwa Trybunału, które streszczę poniżej.

41. W wyroku Peek & Cloppenburg [17] rozważano, czy doszło do naruszenia określonego w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29 prawa do rozpowszechniania, w sytuacji gdy sieć sklepów odzieżowych umieściła w kąciku wypoczynkowym dla klientów jednego ze swoich sklepów i w witrynie innego sklepu fotele i kanapy zaprojektowane przez Charlesa-Édouarda Jeannereta (Le Corbusiera) i chronione prawem autorskim, lecz wyprodukowane bez zgody podmiotu praw autorskich (przedsiębiorstwa zajmującego się produkcją mebli tapicerowanych).

42. Trybunał odpowiedział w istocie, że „jedynie działania wymagające przeniesienia własności […] przedmiotu" są objęte pojęciem publicznego rozpowszechniania oryginału utworu lub jego kopii *w inny sposób niż w drodze sprzedaży* w rozumieniu rozpatrywanego przepisu [18].

43. Jednakże w dwóch późniejszych wyrokach Trybunał poszerzył pojęcie rozpowszechniania, obejmując nim także działania wykraczające poza zwykłe czynności przeniesienia własności.

44. I tak w wyroku Donner [19] rozpatrywana była kwestia dotycząca zachowania przewoźnika działającego jako pomocnik w nieupoważnionym rozpowszechnianiu reprodukcji mebli chronionych prawem autorskim, które pewna włoska spółka dostarczała swoim klientom w Niemczech [20].

45. Wychodząc z założenia, że publiczne rozpowszechnianie charakteryzuje się „szeregiem następujących po sobie transakcji, począwszy od zawarcia umowy sprzedaży do jej wykonania w drodze dostawy na rzecz jednego z klientów", Trybunał uznał, że dany handlowiec jest odpowiedzialny „za każdą dokonaną przez siebie lub na swój rachunek transakcję prowadzącą do »publicznego rozpowszechniania« w państwie członkowskim, gdzie rozpowszechniane towary są chronione prawem autorskim. Można mu również przypisać każdą transakcję o podobnym charakterze dokonaną przez osobę trzecią, jeżeli ów handlowiec w szczególności ukierunkował się na klientów państwa przeznaczenia i nie mógł nie wiedzieć o działaniach owej osoby trzeciej" [21].

17 Wyrok z dnia 17 kwietnia 2008 r. (C-456/06, EU:C:2008:232).

18 Wyrok z dnia 17 kwietnia 2008 r., Peek & Cloppenburg (C-456/06, EU:C:2008:232, pkt 36).

19 Wyrok z dnia 21 czerwca 2012 r. (C-5/11, EU:C:2012:370).

20 Wyrok z dnia 21 czerwca 2012 r., Donner (C-5/11, EU:C:2012:370, pkt 12): spółka włoska „oferowała klientom mającym siedzibę w Niemczech sprzedaż reprodukcji elementów umeblowania w stylu Bauhaus poprzez ogłoszenia w czasopismach, dodatki do czasopism, bezpośrednią wysyłkę pocztową reklamy do adresata oraz niemieckojęzyczną stronę internetową, nie posiadając przy tym licencji wymaganych do sprzedaży tych towarów w Niemczech".

21 Wyrok z dnia 21 czerwca 2012 r., Donner (C-5/11, EU:C:2012:370, pkt 26, 27). Podkreślenie moje. Zobacz podobnie w odniesieniu do przywozu do państwa członkowskiego podrobionych towarów za pośrednictwem witryny internetowej zlokalizowanej w państwie trzecim wyrok z dnia 6 lutego 2014 r., Blomqvist (C-98/13, EU:C:2014:55, pkt 28). Zastosowano w nim rozporządzenie Rady (WE) nr 1383/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. dotyczące działań organów celnych skierowanych przeciwko towarom podejrzanym o naruszenie niektórych praw własności intelektualnej oraz środków podejmowanych w odniesieniu do towarów, co do których stwierdzono, że naruszyły takie prawa (Dz.U. 2003, L 196, s. 7).

46. W wyroku Dimensione Direct Sales rozpatrywana była kwestia, „czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że zezwala on podmiotowi wyłącznego prawa do rozpowszechniania utworu chronionego na sprzeciwienie się ofercie sprzedaży lub reklamie dotyczącej oryginału lub kopii tego utworu, nawet jeśli nie zostałoby wykazane, że na podstawie tej oferty lub reklamy dochodzi do nabycia przez nabywcę z Unii przedmiotu chronionego”[22].

47. Opierając się na wcześniejszym orzecznictwie, Trybunał uznał uprawnienie podmiotu prawa autorskiego do sprzeciwienia działaniom reklamowym sprzedawcy (który oferował podrobione produkty w swojej witrynie internetowej, w różnych dziennikach i magazynach, a także w ulotce reklamowej). Uznał w szczególności, że:

– „[o]dnośnie do zaproszenia do złożenia oferty lub do niewiążącej reklamy dotyczącej przedmiotu chronionego – zaliczają się one również do łańcucha czynności podejmowanych w celu zrealizowania sprzedaży tego przedmiotu”[23];

– „jest bez znaczenia, że po tej reklamie nie miało miejsca przeniesienie na nabywcę prawa własności utworu chronionego lub jego kopii”[24].

48. W konsekwencji Trybunał zaprzeczył, by dla stwierdzenia naruszenia prawa do rozpowszechniania była wymagana następująca po działaniach reklamowych czynność obejmująca przeniesienie na nabywcę własności przedmiotu chronionego lub jego kopii.

49. Z orzecznictwa tego wynika, że Trybunał ciągle rozszerzał pojęcie *rozpowszechniania*, o którym mowa w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29. Ewoluowało ono począwszy od zwykłej czynności przeniesienia własności aż po objęcie swoim zakresem czynności przygotowawczych związanych ze sprzedażą przedmiotu, takich jak wystawienie przez sprzedawcę oferty (bezpośrednio lub na stronie internetowej) lub inne działania służące dokonaniu takiej sprzedaży, między innymi przewóz dóbr przez osobę trzecią.

50. Jest logiczne, że rozwiązania wskazane przez Trybunał[25] w tych sprawach należy postrzegać w ich kontekście, którą to metodologię należy zastosować także w niniejszej sprawie. Teraz pozostaje tylko ustalić, czy składowanie w magazynach ubrań, które są identyczne z ubraniami wystawionymi na sprzedaż w sklepie, wchodzi w skład łańcucha działań służących wprowadzeniu ich do obrotu.

51. W celu zbadania, jak daleko sięga wyłączne prawo autora do zakazywania wszelkiej formy publicznego rozpowszechniania w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29, może być przydatne odwołanie się do gospodarczego tła pojęcia „rozpowszechniania” danego produktu. W praktyce handlowej pojęcie to jest definiowane jako ogół działań, procesów i relacji, którym dany produkt jest poddany od chwili jego wytworzenia aż do końcowego wykorzystania, czy to w późniejszym procesie produkcji, czy też w postaci ostatecznego przekazania konsumentowi[26].

22 Wyrok Dimensione Direct Sales, pkt 20. Spór ten toczył się między przedsiębiorstwem zajmującym bezpośrednią oraz internetową sprzedażą mebli (które były imitacjami lub podróbkami utworów chronionych) a podmiotem praw autorskich do tych dzieł.

23 Wyrok Dimensione Direct Sales, pkt 28.

24 Wyrok Dimensione Direct Sales, pkt 32.

25 Zgadzam się z rzecznikiem generalnym P. Cruzem Villalónem co do szczególnego znaczenia okoliczności faktycznych każdej ze spraw dotychczas rozpatrywanych przez Trybunał; zob. jego opinia w sprawie Dimensione Direct Sales (C-516/13, EU:C:2014:2415, pkt 41).

26 Zobacz na przykład M. Martinek, 1. Kapitel. Grundlagen des Vertriebsrechts, w: M. Martinek, F.J. Semler (Herausgeber), *Handbuch des Vertriebsrechts*, München, Verlag C.H. Beck 1996, s. 3.

52. Jest jednak wątpliwe, by z prawnego punktu widzenia, który ma tu znaczenie, określone w dyrektywie 2001/29 wyłączne prawo do zezwalania na rozpowszechnianie lub do zabraniania go miało tak szeroki zakres. Wbrew tezie, zgodnie z którą już pierwsze przekazanie (przez producenta hurtownikowi) wchodzi w zakres tego prawa, należałoby uznać, że to uprawnienie podmiotu praw autorskich dotyczy wyłącznie transakcji między detalistą a konsumentem końcowym [27].

53. W świetle umów międzynarodowych zawartych przez Unię [28] Trybunał opowiedział się za drugą tezą, dokonując wykładni znajdującego się w art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29 pojęcia „publicznego rozpowszechniania […] w drodze sprzedaży" jako synonimu wyrażenia „publiczne udostępnianie […] drogą sprzedaży" zawartego w art. 6 ust. 1 TPA. W związku z tym określenie „publiczne" odnosi się do konsumenta lub użytkownika końcowego, ale nie do pośredników w łańcuchu dystrybucji, w szczególności hurtowników, mimo że TPA nie definiuje terminu „publiczne", pozostawiając jego dookreślenie ustawodawcy lub sądom umawiających się stron [29].

54. Jest bezsporne, że I. Syed jest detalistą sprzedającym towary konsumentom końcowym. Zatem sytuuje się on w ostatnim segmencie łańcucha dystrybucji, do którego to segmentu odnosi się prawo autorskie do zezwalania na rozpowszechnianie chronionych utworów lub do zakazywania tego. Wychodząc z tego założenia, należy zbadać zakres tego prawa w odniesieniu do znajdujących się w magazynach sprzedawcy towarów identycznych z towarami wystawionymi na sprzedaż w sklepie.

55. Wskazałem już, że w orzecznictwie zalicza się do czynności rozpowszechniania „przynajmniej" umowę sprzedaży i dostarczenie nabytego przedmiotu kupującemu [30], jak również niewiążącą ofertę sprzedaży i reklamę [31]. Uważam także, że oferta sprzedaży nie ogranicza się tylko do towarów wystawionych w określonej placówce handlowej, ale odnosi się także do tych, które będąc z nimi identyczne, są tymczasowo składowane w magazynie sprzedawcy po to, by zastąpić wyprzedane produkty.

56. Wystawienie towarów w witrynie lub wewnątrz sklepu ma na celu sprzedaż możliwie jak największej liczby towarów, który to cel można logicznie zakładać w odniesieniu do każdego sprzedawcy. Ubrania (w tym przypadku koszulki z motywami związanymi z muzyką rockową) znajdujące się w obrębie sklepu reprezentują pars pro toto resztę zapasów. Jedne z drugimi łączy bezpośredni związek, którym jest nic innego jak aktywne działanie prowadzące do ich sprzedaży.

57. Z tego względu uważam, że prawo do sprzeciwienia się rozpowszechnianiu przedmiotów obejmujących reprodukcje naruszające prawa autorskie rozciąga się nie tylko na produkty, które już znajdują się w sklepie, ale także na produkty, które będąc opatrzone tymi samymi reprodukcjami, są składowane w magazynach sprzedawcy w oczekiwaniu na ich przeniesienie do sklepu.

58. Interpretacja ta jest zgodna z ustanowioną w art. 6 ust. 1 TPA minimalną ochroną, która obejmuje czynności przygotowawcze związane ze sprzedażą [32], jak i celem dyrektywy 2001/29, którym jest według jej motywu 9 zapewnienie wysokiego poziomu ochrony praw własności intelektualnej.

27 L. Bently, B. Sherman, *Intellectual Property Law*, 3rd edition, Oxford University Press 2009, s. 144.

28 Wyrok z dnia 21 czerwca 2012 r., Donner (C-5/11, EU:C:2012:370, pkt 23).

29 To wydaje się bezsporne w odniesieniu do TDA; zob. J. Reinbothe, Chapter 7. The WIPO Copyright Treaty – Article 6, w: J. Reinbothe, S. Von Lewinski, *The WIPO Treaties on Copyright – A Commentary on the WCT, the WPPT, and the BTAP*, 2nd edition, Oxford University Press 2015, s. 110. Choć można by faktycznie bronić szerszej interpretacji określenia „publiczne", jego wiązanie z osobą konsumenta końcowego jest spójne z orzecznictwem Trybunału w przedmiocie art. 3 dyrektywy 2001/29.

30 Wyrok z dnia 21 czerwca 2012 r., Donner (C-5/11, EU:C:2012:370, pkt 26).

31 Wyrok Dimensione Direct Sales, pkt 28.

32 J. Reinbothe, op.cit., s. 111.

59. Ponadto zostaje zagwarantowana w ten sposób skuteczność tego przepisu, który zmierza do zapobiegania wprowadzaniu na rynek towarów wyprodukowanych z naruszeniem praw autorskich, nadając charakter prewencyjny uprawnieniu do kontrolowania rozpowszechniania utworu lub jego kopii. Gdyby kontrolę tę można było przeprowadzać dopiero po dokonaniu sprzedaży, a wykonanie prawa do rozpowszechniania odnosiło się punktowo do każdej poszczególnej transakcji (wydaje się, że takie jest stanowisko I. Syeda), uniemożliwiłoby to faktycznie jego skuteczne zapewnienie, zważywszy na trudności dotyczące ustalenia miejsca i chwili sprzedaży artykułów, w szczególności tych znajdujących się w magazynach.

60. Chociaż zgadzam się z Komisją, iż w niniejszej sprawie zamiar sprzedaży można wywieść z tego, że jedne towary były oferowane w sklepie, a inne podobne znajdowały się w tym samym czasie w magazynach, nie uważam za niezbędne uogólnienia testu, jaki Komisja proponuje, a który jest nadmiernie rygorystyczny. W szczególności badanie powiązania (fizycznego, finansowego lub administracyjnego) między sklepem a magazynem może okazać się zbyt formalistyczne, abstrahując od tego, że brak jest wyjaśnienia, jak należałoby je wykazać.

61. Uważam raczej, że z uwagi na ścisły związek między ubraniami, które I. Syed sprzedawał w sklepie, a ubraniami, które miał w magazynach, w połączeniu z jego statusem sprzedawcy, składowanie było elementem łańcucha działań prowadzących do sprzedaży. W rezultacie należy rozszerzyć na te towary prawo do zabraniania rozpowszechniania lub do zezwalania na nie, jako uprawnienie nieodłącznie związane z prawem autorskim.

62. W tym kontekście oddalenie lub bliskość magazynów nie ma znaczenia. Nic nie stoi na przeszkodzie (a co więcej, jest zgodne z logiką i zdrowym rozsądkiem), by I. Syed, w razie gdy w magazynie przylegającym do sklepu brak jest poszukiwanego przez klienta rozmiaru lub koloru, zobowiązał się sprowadzić go w stosunkowo krótkim czasie z magazynu położonego w dzielnicy Bandhagen. Taki stan faktyczny nadal można by zaliczyć do łańcucha działań podejmowanych w celu dokonania sprzedaży tego przedmiotu.

63. Wreszcie, wracając do karnoprocesowego kontekstu sporu przed sądami szwedzkimi, muszę powtórzyć, że zaproponowana tu odpowiedź mieści się w ścisłych ramach wykładni dyrektywy 2001/29. Tylko do sądów tych należy w oparciu o sposób, w jaki prawo krajowe kształtuje znamiona typu czynu zabronionego i określa poszczególne stadia iter criminis (akty wewnętrzne; czynności przygotowawcze; działania wykonawcze; usiłowanie i dokonanie), ustalenie, czy doszło do popełnienia przestępstwa i w jakim stopniu jego sprawca może być pociągnięty do odpowiedzialności.

V. Wnioski

64. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby na pytania prejudycjalne przedstawione przez Högsta domstolen (sąd najwyższy, Szwecja) Trybunał odpowiedział w następujący sposób:

Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/29/WE z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym należy interpretować w ten sposób, że przewidziane w tym przepisie wyłączne prawo do zezwalania na jakąkolwiek formę publicznego rozpowszechniania oryginału utworów lub ich kopii bądź zabraniania tego rozpowszechniania stosuje się do składowanych w magazynach sprzedawcy towarów, które obejmują motywy chronione identyczne z motywami widniejącymi na towarach oferowanych przez tego sprzedawcę do sprzedaży w należącym do niego sklepie. W tym względzie nie ma znaczenia odległość między magazynami a sklepem.